

ORANG ASAL SEMAI DAN TEMIAR

DI PAHANG DAN KELANTAN
SEMENANJUNG MALAYSIA

SEJARAH, BUDAYA DAN BAHASA

SHARIFAH S. AHMAD
DAYANG HAJRAYATI A. KASSIM
ZAMRI HJ. HASSAN
WONG SWEE KIONG

ORANG ASAL SEMAI DAN TEMIAR

DI PAHANG DAN KELANTAN
SEMENANJUNG MALAYSIA

SEJARAH, BUDAYA DAN BAHASA

ORANG ASAL SEMAI DAN TEMIAR

DI PAHANG DAN KELANTAN
SEMENANJUNG MALAYSIA

SEJARAH, BUDAYA DAN BAHASA

SHARIFAH S. AHMAD
DAYANG HAJYRAYATI A. KASSIM
ZAMRI HJ. HASSAN
WONG SWEE KIONG
PETER KARUBI
JUSTIN PETON

© UNIMAS Publisher, 2019

Hak cipta terpelihara. Setiap bahagian daripada terbitan ini tidak boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau dipindahkan kepada bentuk lain, sama ada dengan cara elektronik, mekanik, gambar, rakaman dan sebagainya tanpa izin bertulis daripada Penerbit Universiti Malaysia Sarawak.

Diterbitkan di Malaysia oleh
UNIMAS Publisher
Universiti Malaysia Sarawak
94300 Kota Samarahan
Sarawak, Malaysia

Dicetak di Malaysia oleh
PPKS Production Sdn. Bhd.,
Jalan Wan Alwi, Tabuan Jaya,
93350 Kuching,
Sarawak Malaysia.

Perpustakaan Negara Malaysia

Pengkatalogan dalam Penerbitan

Sharifah S. Ahmad

ORANG ASAL SEMAI DAN TEMIAR DI PAHANG DAN KELANTAN
SEMENANJUNG
MALAYSIA / SHARIFAH S. AHMAD, DAYANG HAJYRAYATI A. KASSIM,
ZAMRI HJ.

HASSAN, WONG SWEE KIONG, PETER KARUBI, JUSTIN PETON.

ISBN 978-967-2298-36-6

1. Orang Asal (Malaysian people)--Malaysia--Pahang.
2. Orang Asal (Malaysian people)--Malaysia--Kelantan.
3. Orang Asal (Malaysian people)--Social life and customs.
4. Senoi (Southeast Asian people)--Malaysia--Pahang.
5. Senoi (Southeast Asian people)--Malaysia--Kelantan.
6. Senoi (Southeast Asian people)--Social life and customs.
7. Government publications--Malaysia.

I. Dayang Hajyrayati A. Kassim. II. Zamri Hj. Hassan.

III. Wong, Swee Kiong. IV. Peter Karubi.

V. Justin Peton. VI. Judul.

305.8009595123

Isi Kandungan

Senarai Rajah	viii
Senarai Foto	ix
Singkatan	xi
Kata Pengantar	
Kata Pengantar daripada Ketua Penyelidik	xiii
Mukadimah	
Informasi Teknologi dan Kelangsungan Budaya Masyarakat Orang Asal	xv
Pendahuluan	
Pengenalan Projek <i>Telecentre</i> Orang Asli di Semenanjung Malaysia (TPOA)	xix
Bahagian Pertama	
Dokumentari Komuniti Orang Asal Semai dan Temiar	1
Bab 1	
Disiplin Sains Sosial dan Pensejarahan Orang Asal di Semenanjung Malaysia	3
Bab 2	
Survei Komuniti Temiar di Pos Gob, Kelantan	17
Bab 3	
Survei Komuniti Semai di Pos Senderut, Pahang	31

Bab 4		
Kaedah Dokumentasi Cerita Rakyat Komuniti Semai		43
Bab 5		
Kaedah Dokumentasi Kosa Kata Komuniti Semai dan Temiar		53
Bahagian Kedua		
Dokumentasi Cerita Rakyat dan Kosa Kata		63
Bab 6		
Cerita Rakyat Semai di Pos Lenjang		65
Bab 7		
Kosa Kata Temiar di Pos Gob		91
Bab 8		
Kosa Kata Semai di Pos Senderut		115
Rujukan		137
Indeks		141

Senarai Rajah

Rajah P.1	Rangkaian operasi <i>telecentre</i>	xxi
Rajah P.2	Ringkasan maklumat <i>telecentre</i>	xxii
Rajah P.3	Lokasi kajian	xxvi
Rajah 2.1	Maklumat ringkas Pos Gob	29
Rajah 2.2	Sejarah Pos Gob	29
Rajah 3.1	Lokasi Pos Senderut	32
Rajah 3.2	Pos Senderut	35
Rajah 3.3	Maklumat ringkas Pos Senderut	38
Rajah 3.4	Maklumat diperoleh daripada narasumber	39
Rajah 3.5	Pantang larang	40
Rajah 3.6	Perbezaan antara sejarah lisan dan sejarah formal	41
Rajah 5.1	Kosa kata Hugh Clifford (1891)	56

Senarai Foto

Foto i	Ceramah Kesedaran Pendidikan	xxiii
Foto ii	Kluster Pendidikan	xxiv
Foto iii	Bengkel Pementapan Diri Dan Kemahiran IT	xxiv
Foto 1.1	Rekod penjara Mary McDonald	5
Foto 1.2	John William Lindt (1845 – 1926)	8
Foto 1.3	Kamera abad ke 19	9
Foto 1.4	Nota lapangan Profesor Marian Smith (1907-1961)	10
Foto 1.5	Richard Winstedt (1878 – 1946)	11
Foto 1.6	William Walter Skeat (1866 – 1953)	13
Foto 1.7	Ekspedisi Cambridge	13
Foto 1.8	Hasil penyelidikan Ekspedisi Skeat	14
Foto 1.9	Lakaran corak kaum Sakai	14
Foto 1.10	Peta terawal penempatan Orang Asal	16
Foto 2.1	Peta lakaran Herbert Deane Noone (1907 - ?)	18
Foto 2.2	John Slimming (1926 – 1978)	19
Foto 2.3	Lakaran peta Kampong Gob	21
Foto 2.4	Kampung Gob pada tahun 2011	21
Foto 2.5	Kampung Lengrang di Pos Gob	21
Foto 2.6	Markas peninggalan tentera British, Kampung Gob	22
Foto 2.7	Rumah di Kampung Gob	22
Foto 2.8	Telecentre Pos Gob	22
Foto 2.9	Daun dan akar tumbuhan	23
Foto 2.10	Rumah sewang di Kampung Gob	24
Foto 2.11	Daun dan bunga-bunga untuk upacara sewang	24
Foto 2.12	Bahan utama anyaman	25
Foto 2.13	Hasil kraftangan di Kampung Gob	26
Foto 3.1	Lakaran lokasi kampung di Pos Senderut	33

Foto 3.2	Perbincangan sejarah lisan di Pos Senderut	33
Foto 3.3	Pos Senderut	34
Foto 3.4	Perkampungan Pos Senderut	34
Foto 3.5 (a)	Wanita sedang menjemur koko	36
Foto 3.5 (b)	Hasil biji koko, Pos Senderut	36
Foto 3.5 (c)	Haiwan ternakan	36
Foto 3.6	Tabung air buluh	37
Foto 3.7	Ambung	37
Foto 3.8	Perbincangan sejarah lisan	38
Foto 4.1	Puan Subaini dari Kampung Lenjang	45
Foto 4.2	Sesi latihan di <i>telecentre</i> e-Lenjang	46
Foto 4.3'	Sesi pengumpulan maklumat	46
Foto 4.4	En. Ramli A/L Pasit	47
Foto 4.5	Aktiviti <i>jungle trekking</i>	47
Foto 4.6	Puan Subaini bt Bah, Kampung Lenjang	48
Foto 4.7	Proses terjemahan skrip temubual	49
Foto 4.8	Validasi maklumat	50
Foto 4.9	Sudut Warisan <i>Telecentre</i> E-Lenjang	51
Foto 5.1	Hugh Clifford (1866-1941)	56
Foto 5.2	Pengumpulan kosa kata di Kampung Senderut	60
Foto 5.3	Pengumpulan kosa kata	60
Foto 5.4	Validasi kosa kata Semai	60
Foto 5.5	Pengumpulan kosa kata di Pos Gob	61
Foto 5.6	Fasa kedua pengumpulan kosa kata di Pos Gob	61
Foto 5.7	Golongan ibu di Pos Gob	61
Foto 6.1	Air terjun Gel Geres	66
Foto 6.2	Bunga carak	78
Foto 7.1	Perbincangan di Kampung Chempian	92

Foto 7.2	Pembentangan lisan pelajar SK Sinderut	93
Foto 7.3	Kampung Tembaga di Pos Gob	99
Foto 7.4	Kampung Gawing	102
Foto 7.5	<i>Soi juhuk</i> (pokok	105
Foto 7.6	Balai raya Kampung Gawing	106
Foto 7.7	Sungai Gob	109
Foto 7.8	Kampung Gob	111
Foto 8.1	Mengumpul rotan di Pos Lenjan	117
Foto 8.2	Kampung Saweh di Pos Senderut	122
Foto 8.3	Lukisan: Bah Pesan, Keliy dan Habel	126
Foto 8.4	<i>Deng</i> (Rumah)	129
Foto 8.5	<i>Huet jehuk betar</i> (Memanjat pokok petai)	132
Foto 8.6	Lukisan oleh Efa, Amus dan Sura	134

Singkatan

ICT	<i>Information, Communication and Technology</i>
ISITI	Institut Informasi Sosial Dan Inovasi Teknologi
IT	<i>Information Technology</i>
JAKOA	Jabatan Kemajuan Orang Asli
JHEOA	Jabatan Hal Ehwal Orang Asli
JKKK	Jawatankuasa Kemajuan dan Keselamatan Kampung
PGA	Pasukan Gerakan Am
TPOA	Telecentre Project for Orang Asli
UNIMAS	Universiti Malaysia Sarawak
VSAT	<i>Very Small Aperture Terminal</i>
UPSR	Ujian Penilaian Sekolah Rendah

Kata Pengantar

Naskah ini merupakan salah satu usaha projek penyelidikan yang dikenali sebagai *Telecentre Project for Orang Asli* (TPOA) yang bertujuan untuk memperkasakan pengetahuan peribumi sejajar dengan perubahan semasa. Kami menyedari bahawa pembangunan fizikal dan teknologi semata-mata tidak mampu untuk dipertahankan tanpa ilmu dan kekayaan budaya yang menjadi asas kepada identiti dan kelestarian komuniti dalam mengharungi cabaran modenisasi dan globalisasi.

Buku ini disasarkan sebagai rujukan untuk bacaan umum, guru-guru dan pelawat yang ingin mendekati jiwa komuniti Orang Asal Semai di Pahang dan Temiar di Kelantan. Kosa kata yang terkandung di dalamnya juga akan ditambah-baik dari semasa ke semasa untuk memastikan ia kekal relevan kepada komuniti dan pengguna lain.

Saya mengucapkan syabas kepada para penulis dan pengkaji naskhah ini yang dipelopori oleh Dr Sharifah Sophia atas komitmen yang tidak berbelah bahagi untuk memastikan penyampaian objektif projek memenuhi kehendak dan keperluan komuniti Semai dan Temiar di lokasi tersebut. Diharapkan agar usaha ini dapat memberi sedikit sebanyak maklumat tambahan kepada naskah-naskah penyelidikan Orang Asal yang sedia ada.

Prof Madya Dr Poline Bala

Ketua Penyelidik *Telecentre Project for Orang Asli* (TPOA)